

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 8. Vtrum formalitates identificatæ realiter per nostiam rationem
distinguantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

Disp. XIII. De ident. & dist. rer. Quæst. VII. 341

ex distinctis: ergo genus, & differentia distinguuntur ex natura rei. Confirmatur primo. Genus, & differentia habent essentias diuerfas, nam differentia, cum sint opposita, non possunt habere eandem essentiam cum vno genere. Ergo genus, & differentia inter se distinguuntur. Confirmatur secundo. Quia differentia secundum Aristot. *lib. 3. Metaph. text. 10.* est extra rationem generis. Tum differentia determinat genus, illudque contrahit. Sed nihil determinare potest, aut contrahere seipsum, aut esse extra rationem sui. Ergo differentia ex naturâ rei formaliter distinguitur à genere. Respondeo differentiam realiter identificatam cum genere, de qua sermo est, dumtaxat per rationem nostram distinguui ab illo; atque adeo compositionem ex genere, & differentia non esse physicam, sed metaphysicam, aut logicam; unde differentia neque determinat, neque contrahit genus, neque est extra rationem eius re ipsâ; sed tantum conceptione nostrâ. Quo solum modo essentia generis, & essentia differentia diuersæ sunt. Tum à parte rei non magis opponuntur inter se differentia specierum, quam ratio generis reperta in singulis, sed integra quæque species indiuisibilis est alteri opposita, siue ab eâ diuersa, vt paulo ante dictum est.

¹⁰⁰ Argumentum decimum octauum. Scientiæ sunt de naturis vniuersalibus, non verò de singularibus. Ergo naturæ vniuersales ex natura rei distinguuntur à singularibus. Nego consequentiam: quia scientiæ sunt actus intellectus, qui attingere possunt vniuersalia, relictis singularibus, citra omnem eorum distinctionem ex natura rei, vt superius dictum.

¹⁰¹ Argumentum decimum nonum. Id, quod est de essentia Petri, distinguitur ex naturâ rei ab eo, quod non est de eius essentia: sed natura specifica est de essentia Petri, de qua non est differentia indiuidualis: igitur hæc ab illâ distincta est. Respondeo differentiam indiuidualem intrinsecam indiuiduo, non minus pertinere à parte rei ad eius essentiam, quam naturam specificam. Tamen: quia de singularitatibus non solemus scientiam habere, solum censemus in essentis, quæ sub scientiam cadunt, prædicta communia. Quo sensu id commune, in quo primo indiuidua conspiciuntur, scilicet naturam specificam essentiam eorum appellamus, ad quod satis est distinctio rationis inter commune, & singulare. Mitto alia, quæ in dies exaggerant Scotistæ, & ad prædicta reuocari, vel ex dictis circa illa facillimè ab vnoquoque poterunt dilui.

QVÆSTIO VIII.

Utrum formalitates diuinae, atque etiam creatæ identificatae realiter per nostram rationem distinguantur?

²⁰² Quid ad Deum attinet, non solum de attributis communibus collatis inter se, & cum essentia, sed de personalibus etiam cum essentia comparatis tractamus. Ariani teste Ruiz *disputat. 12. de Trinit. sect. 1.* acriter oppugnabant in diuinis distinctionem rationis: quoniam videbant esse eam necessariam Catholicis ad defendendam consubstantialitatem Filij. Fuit etiam sententia Prepositiui, vt referunt Alciusodorus, apud Maior. *in 1. distinct. 26. quæst. unica sub initium* & S. Thom. *1. part. q. 32. artic. 2. & quæst. 40. artic. 1.* proprietates personales in abstracto, & personas in concreto, vt Paternitas, Pharus Scient. Tom. I.

& Pater solo nomine, & vocabulo differre, & nullo modo ratione, neque conceptu.

Id ipsum videntur docere Nominales de attributis communibus tum inter se, tum cum essentia comparatis: dum absolute pronunciant (vt ipsis communiter à Theologis mox referendis attribuitur) ea ne per rationem quidem nostram distinguui, opinantes scilicet vniuersè ea, quæ realiter sunt idem, nequaquam per rationem distinguui posse. Ita Ocham *in 1. dist. 2. q. 2.* Gabriel. *q. 1. art. 2.* Gregor. *distinct. 8. q. 1. art. 1.* Maior. *dist. 8. q. 1.* Alliacenti. *q. 6. artic. 2.* Mayron. *dist. 8. q. 4.* Andreas de Castronouo *dist. 32. q. 2.* & Aureol. *in 1. dist. 8. q. 3. art. 2.* Quibus re ipsâ consentire videntur Magist. *in 1. distinct. 8.* & Auctor. Coment. in Boeth. *lib. 1. de Trinit.* dum aiunt attributa diuina distinguui solum secundum nomina, & qui apud Nyphum *lib. 12. Metaph. disputat. 13. cap. 3.* asserunt omnia diuina Deo attributa synonyma esse. Cæterum, quanquam sententia ista, vt dicebam, communiter attribuitur Nominalibus citatis, & ipsi eam re verâ videantur tenere; Petrus tamen Hurtad. *disputat. 6. Metaphys. sect. 4. subsect. 1.* nouissimè conatur illos ab eâ vindicare, quasi solam distinctionem rationis se habentem ex parte obiecti, non verò item, quæ se habet ex parte actus, diuinis attributis, aliisque obiectis abnegauerint. Hanc verò interpretationem extortam esse inde mihi suadeo, quia, negatis præcisionibus obiectiuis, vt negant Nominales, ipso Hurtado testante; consequentiùs negatur etiam omnis distinctio rationis, vt apparebit ex dicendis præsertim *q. sequente.*

Communis tamen Theologorum sententia absolute docet tum relationes personales ab essentia, tum etiam attributa communia tam inter se, quam ab essentia distinguui à nobis per rationem. Ita S. Thom. *1. p. q. 13. art. 4. & q. 14. art. 14. & q. 28. art. 2. & q. 39. art. 1. & 2. & ibidem omnes eius discipuli.* Necnon *lib. 4. contra Gent. c. 4. & in 1. dist. 2. q. 1. art. 2. & 3. & opusc. 9. & 27. ad q. 4.* sæpeque alibi. Molin. *1. p. q. 28. art. 2. disp. 3.* Valent. *1. p. disp. 1. q. 13. punct. 3. & disput. 2. quæst. 2. punct. 4.* Soar. *disp. 7. Metaph. sect. 1. & lib. 1. de attrib. cap. 13. & lib. 4. de Trinit. cap. 4.* Valq. *1. part. disput. 117. Arrub. disput. 10. cap. 13. & Gran. controu. 1. tit. 2. disp. 6. & contr. 5. tit. 3. disp. 3. & 4.* Falol. *1. part. q. 4. art. 2. dub. 14.* Alarc. *1. p. tit. 5. disp. 2. cap. 8.* Tan. *disp. 2. q. 2. dub. 3. & disputat. 4. q. 3. dub. 2.* Ruiz. *disp. 8. de scientia, & disp. 12. de Trinit.* Recupit. *lib. 3. de Deo q. 5.* Et apud eos alij plures ex antiquioribus. Qui omnes aut exprimunt, aut supponunt se loqui de distinctione rationis, quæ vulgò dicitur distinctio rationis ratiocinata, non de alterâ ratiocinantis, quæ re verâ, prout exponi solet, distinctio rationis non est.

Pro cuius explicatione notandum est primo, ²⁰³ communiter iam increbuisse diuisionem illam distinctionis rationis in distinctionem rationis ratiocinantis, & in distinctionem rationis ratiocinatæ. Prima dicitur ab intellectu nostro fieri absque villo fundamento in re, quando prædicatur à nobis idem conceptus de se ipso, vt cum dicimus *Petrus est Petrus*, quasi id sit Petrum per rationem nostram à se ipso distinguui. Secunda est, quam noster intellectus concipit cum fundamento in ipsis rebus eandem scilicet entitatem in diuersos conceptus, siue formalitates partiendo, vt hominem in animal, & rationale, Deum in sapientem, iustum, omnipotentem, &c. Sed verò distinctio rationis ratiocinantis, prout vulgò explicatur, apud antiquiores

F. f. 3 scholasti

scholasticos prorsus fuit inaudita, ut testatur eruditissimus Ruiz *tom. de scientia disp. 8. sec. 6. n. 3. & tom. de volunt. disp. 1. sec. 3. num. 17. & tom. de Trinit. disp. 12. sec. 2. n. 14.* Et quidem iure, quia re verà non est distinctio, sed omnimoda identitas etiam rationis, ut ibidem docet ipse Ruiz, seu repetitio eiusdem, ut docet Valquez *1. p. disp. 117. cap. 3.* qui idcirco eam pariter à ratione verè distinctionis excludit: subscibit Alarc. *tit. 5. disp. 2. citatà cap. 8.* Etenim, qui iudicat *Petrus est Petrus* non apprehendit duplicem Petrum, sed eundem apprehendit bis concipiens Petrum circa se ipsum exerceri per actum essendi essentialem; sicut cum quis iudicat *Petrus cognoscit se*, bis Petrum ipsum apprehendit concipiens eum circa se ipsum exerceri per actum cognitionis. Quo iure *disp. 8. q. 3. diuis. 2.* huiusmodi actus circulares vocauit. Apprehendere autem idem bis non est illud adhuc per rationem distinguere; quia sicut ad distinctionem realem est necessarium, quòd plura sint re ipsa extrema distincta, ita ad distinctionem rationis requiritur, quòd plura sint in apprehensione, seu, quòd appareant plura. Qualiter nequaquam apparet, quòd prædicatur de seipso vi duplicis apprehensionis, quia semel, ut subiectum, & iterum ut terminus actus essendi apprehenditur. Alioquin, si in prædicatione de verbo substantiuo est subiectum, & prædicatum necessariò apparerent duo, nulla possibilis esset prædicatio de verbo *est* vera in sensu formali, ad cuius veritatem requiritur ut subiectum, & prædicatum non solum sint idem re ipsa, sed etiam prout apparent in mente, id est, quòd in mente non plura, sed vnum appareant, ut latius explicatum est suprà *disp. 2. q. conf. 4.*

206. Cæterum, quanquam ex vi prædicationis, quã vnumquodque prædicatur de se ipso, nulla distinctio rationis in illo fiat, imò impossibile sit eundem conceptum obiectiuum à se ipso adhuc per rationem distinguere aliquo genere distinctionis, ut paulò infra ponderabo. Nihil tamen vetat posse intellectum nostrum pro arbitratu concipere ut plura id, quòd realiter vnum, & idem est, subrogando scilicet pro eodem plura spectra, siue phantasmata sensibilia adæquata, seu similia, seu dissimilia, iuxta doctrinã à nobis statutam *disp. 2. q. 3.* & iterum tradendam postmodò *q. 9.* Quo casu verè fiet distinctio rationis, ratiocinantis non qua idem à seipso distinctus sit, sed, quã idem in plura multiplicetur, quia talis distinctio absque vllò oblato fundamento ex parte rerum, sed prohibito dumtaxat fiet hominis ita apprehensio, supposito modo conaturali, quem habet concipiendi per species alienas. Ex quo patet, quo sensu sit vera, & meritò retinenda diuisio illa distinctionis rationis in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinatæ. Ita, quòd prima sit, quæ liberè ab intellectu humano quoquo modo formatur, nullo ad id fundamento ex parte rerum conducente: siue illud aliàs addit re verà, siue secus. Secunda, quæ formatur reali aliquo inducere, aut etiã cogente fundamento.

207. Circa fundamenta autem, quibus innititur intellectus noster ad faciendam distinctionem rationis ratiocinatæ, non vna est Doctorum sententia. Nam Valquez *disp. illa 117. citatà* censet in re ipsa, quæ per rationem distinguitur, nullum extrare fundamentum ad talem distinctionem, sed solum in aliis rebus distinctis realiter, relatè ad quas illa concipitur, dum per rationem multiplicatur; & in imperfecto modo, quem habemus cognoscendi per species alienas. Alij verò etiam in re distinguendã reperiunt fundamentum ob distinctionem rationis ratiocinatæ, scilicet ipsius rei eminentiam, seu perfecti-

tionem, quæ melius per plures conceptus, quàm per vnum est cognoscibilis, quamque multi distinctionem eiusdem rei virtualem, eminentialem, seu fundamentalem appellant, iuxta primam acceptionem distinctionis virtualis relatam à nobis suprà *q. 6.* Sic P. Soar. in *Metaph. disp. 7. sec. 1. n. 4.* P. Ruiz loquens de Deo *tom. de scient. disp. 8. sec. 8. & tom. de Trinit. disp. 12. sec. 2.* P. Fafol. testans de communi *1. p. q. 4. art. 2. dubit. 14. n. 114. & 117.* Tann. *1. p. disp. 2. q. 2. dub. 3. n. 6. & alij*, quos ibi citauimus. Consentit Ouiedo quantum ad Deum *cont. 4. Metaph. p. m. c. 7.* Tamen quantum ad creaturas sentiat cum Valq. Addit tamen cum Ruiz *sec. illa 8. de scient. n. 3.* contra Valquem ex parte cognoscentis non esse vnicum fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ solum imperfectum modum, quem nos habemus cognoscendi per species alienas. Possè enim etiam eos, qui cognoscunt per species proprias, & intuitiue, eiusmodi distinctionem in rebus cognitis efformare. Id, quòd & alij plures sentiunt *q. 12. referendi.*

Ego arbitror primò, eos, qui per species proprias intuitiue vident obiecta, nullam in illis distinctionem rationis per eiusmodi cognitionem posse formare. De quo ex professo in *dicta q.* est tractandum. Secundo arbitror supposito modo imperfecto cognoscendi, quem nos habemus pro hoc statu, duplex extare fundamentum ex parte rerum etiam creaturarum inducens nostrum intellectum ad distinguendas in illis varias formalitates, alterum extrinsecum, alterum intrinsecum ipsis: extrinsecum est multa, & diuersa connotata, relatè ad quæ vnamquamque rem ex necessitate concipimus, iuxta modum, quem habemus acquirendi rerum notitias, earundemque formandi conceptus. De quo multa sunt dicta à nobis *disp. 2. q. 3. sæpeque alias.* Quotiescumque enim comparamus rem ad connotatum diuersum, diuersum solemus formare conceptum eius, ut ex ibidem dictis constat. Possunt etiam dici fundamentum extrinsecum ea, ad quorum instar alia distinguimus, ut si distinguamus in Deo intellectum, & volitionem ad instar nostre intellectus, & volitionis, quæ realiter distinctæ sunt. Necnon principia, quibus inducimur ad cognoscendam vnam rei formalitatem præ reliquis, iuxta doctrinam traditam suprà *disp. 2. q. illa 3. citatà*, tradendamque iterum *infra q. 9.* Intrinsecum autem fundamentum est aliqua rei cognoscendæ veritas, quam nos citra diuersum connotatum, sine diuerso nihilominus formato in ipsa re conceptu non possumus vllomodo percipere e.g. dum iudicamus de homine, quòd potest intelligere, non possumus non formare duos conceptus, iuxta doctrinam de modo nostro iudicandi *disp. 2. q. 4. & sæpe alias repetitam*: alter est potentia ad intelligendum, alter subiectum, cui talem potentiam tribuimus, cum tamen vtriusque conceptus vnicum tantum sit extrinsecum connotatum nempe intellectio. Tantumdemque euenit, dum iudicamus de homine, quòd potest sentire. Habemus itaque in homine conceptum potentis intelligere constatum ex potentia intelligendi, & subiecto eius per ordinem ad connotatum intellectus. Pariterque conceptum potentis sentire in ordine ad connotatum sensum, qui sunt conceptus animalis, & rationalis. Rursumque dum iudicamus *rattor ale est animal*, salum conceptum superaddimus absque vllò addito connotato, qui est actus essendi, siue identitas formalis inter animal, & rationale. Simili modo in Deo Trinitas personarum in vnitatis essentie fundamentum est vrgentissimè ad distinguendas per rationem ipsas personas ab essetia: quia nos nò possumus iudicare veritates

veritates spectantes ad hoc mysterium, nisi apprehendamus essentiam ut quid distinctum à relationibus, & vice versâ, ut ex dicendis *q. 9. prop. 1.* constabit. Intellectio etiam diuina, potentia ad intelligendum, & subiectum intellectuum fundamentum nobis præbent citra realem connotatorum distinctionem ad illa formaliter per nostram rationem distinguenda. Itaque non solum connotata, aut alia quæpiam rebus cognoscendis extrinseca, sed etiam veritates ipsis intrinsece fundamentum nobis dant ad distinctionem rationis ratiocinatæ, quando eiusmodi sunt, ut à nobis sine diuersis formatis conceptibus concipi nequeant.

109 Hæc dicta de distinctione rationis non ficta, quæ meâ sententiâ à distinctione reali provenit sensibilibus phantasmatum, in quibus ut in substitutis cognoscimus nos pro statu præsentis cuncta insensata, in quibusque subinde distinctum, multiplicatumve in plura apparet id, quod in se realiter est unum, & idem, ut ex dictis *disp. 2. quæst. 3.* constat, ampliusque constabit ex dicendis *quæst. 9.* ob id huiusmodi distinctionem supposititiam ego appello. Quidquid alij dicta *quæst. 9.* impugnandi putent eam à distinctione cognitionum provenire formaliter, quibus à nobis cognosci solet, quod realiter unum, & idem est, ideoque non tam ex parte obiecti, quam ex parte ipsarum cognitionum se habere.

Cæterum ob omnibus præterea alia distinctio rationis ficta adstruenda est; eam nimirum, quam nos extremis realiter identificatis tribuimus, dum illa per deceptionem realiter distincta putamus, taliave citra deceptionem per simplicem solum apprehensionem concipimus. Quæ quidem etiam potest diuidi in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinatæ. Prima dicitur, quæ pro mero nostro arbitratu inter extrema realiter identificata à nobis apprehensa fuerit. Secunda, quæ aliquo ad id ex parte rerum fundamento inducente à nobis inter talia extrema fuerit concepta; quale adest quidem, quando decepti iudicamus talia extrema realiter esse distincta, aut saltem an talia sint dubitamus, siue in questionem vertimus. Quomodo autem huiusmodi distinctio rationis ficta supposititiam necessariò supponat, atque adeo solum ab iis, qui cognoscunt per alienas species, & consequenter in substitutis alienis, fingi, & concipi possit; non verò itidem ab iis, qui per species proprias cognoscunt, obiectaque subinde cognita in ipsismet immediatè tangunt ex dicendis *q. 12.* compertum fiet.

110 Porro distinctio quævis rationis, quemadmodum de reali diximus *supra. q. 2.* & fundamentaliter & formaliter sumi potest. Fundamentaliter sumpta nihilo differt ab ipsis extremis distinctis, quâ ratione inter se distincta, seu plura sunt nimirum in mente nostrâ obiectiue; formaliter autem sumpta ille actus obiectiue est, quo nos concipimus unum dictorum extremorum, prout sunt in mente nostrâ obiectiue distinguere ab alio, & vice versâ. Quemadmodum enim Petrus & Paulus extrema sunt seipsis à parte rei fundamentaliter distincta, formaliter autem distincta euadunt ad actum obiectiuum distinctionis, quem eis tribuimus, cum dicimus *Petrus, & Paulus à parte rei inuicem distinguuntur*, iuxta modum, quem iudicandi habemus expositum *supra. disp. 2. quæst. 4.* & sæpe alibi. Ita rationalitas, & animalitas Petri extrema sunt seipsis distincta fundamentaliter, prout sunt in mente nostrâ obiectiue; formaliter autem distincta euadunt ab actu obiectiuo distinctionis, quem eis tribuimus cum dicimus; *ratio-*

nalitas, & animalitas Petri, prout nobis apparent, siue prout sunt in mente nostrâ obiectiue, inuicem distinguuntur. Quomodo autem rationalitas, & animalitas, & alia quæque formalitates à parte rei identificata extrema sunt, prout nobis apparent, siue prout sunt in mente nostrâ obiectiue seipsis distincta modo dicto, & nihilominus non fictitia, sed vera extrema, veræque rerum formalitates sunt; ex dicendis *q. 9.* compertum fiet.

Aduertendum tamen est hic pro dictis iam in superioribus, dicendisque in sequentibus. Vbi cumque de distinctione extremorum, siue reali, siue rationis absolute, & sine aliquâ declaratione agitur, non de formalibus, quos illæ induunt à nostro modo iudicandi, seu concipiendi, ut ex dictis *disp. 2. quæst. 3.* & *4.* & *disputatione 8. quæst. 1.* & *2.* colligere est.

Addo ut distinctionem realem extremorum indispensablem comitatur negatio identitatis eorum, quâ verè dicitur unumquodque non esse alterum à parte rei; ita distinctionem rationis extremorum indispensablem etiam debere comitari negationem identitatis eorum, quâ verè dicitur unumquodque non esse alterum, prout nobis apparent, siue prout sunt in mente nostrâ obiectiue. Alioquin non erunt verè distincta per rationem. Quomodo autem huiusmodi negatio identitatis, non tam formalis, quam illatiua distinctio dicenda sit ex dictis *q. 2.* satis est notum. De quibus omnibus plura in sequentibus questionibus dicenda sunt. Pergo iam ad resolutionem præsentis.

Propositio 1.

Essentia, & relationes diuinæ inter se se distinguunt per nostram rationem. Quemadmodum etiam essentia, & attributa communia, ipsaque attributa inter se.

Hæc propositio quoad primam partem constat imprimis ex locis Concilij Florentini relatis à nobis *supra. q. 4. proposit. 1.* Vbi expressè habetur substantiam, & personam diuinam *Secundum modum intellectus nostræ differre*, & rursus semel, & iterum *sola ratione, aut intelligentia differre.* Puta tanquam includens ab incluso. Persona enim per rationem nostram ex relatione, seu personalitate, & ex substantiâ, seu essentiâ coalescit.

Deinde integra propositio planè probatur primum ex scriptura quatenus loquente in plurali de perfectionibus diuinis etiam toti Trinitati communibus. Ad Rom. *Inuisibilia ipsius &c.* Ioan. 6. *Omnia quæcumque habet Pater mea sunt*, &c. Deinde ex Conciliis. Præter Florent. enim citatum Sexta Synodus generalis. *Actione 11. in Epist. Sophronij approbata Actione 13.* docet aperte, *Per nostram intelligentiam separari perfectiones diuinas, quæ in re separabiles non sunt.* Præterea ex testimoniis Patrum, quorum primum locum obtinent ea, quæ expressè ponunt distinctionem rationis inter diuinas personalitates. Basil. lib. 1. contra *Eurom.* proprius ad medium, quam ad principium ait. *Quæcumque re-
pentina comprehensione simplicia videntur ac unica,
varia verò ac multiplicia, si subtilius exquiruntur,
hæc cum mente diuidantur, opinione sola diuisa dicuntur.* Et infra. *Incorruptibilem, ac ingenitum Deum dicimus diuerso mentis obiectu his nominibus*

appellantes. Cyrill. Alexan. lib. 11. *Thesau. cap. vnic.* Paulò post medium ita habet. *Non omnia, quæ in Deo sunt, & de Deo dicuntur, substantiam significant. Reliquum est igitur, ut voce, modoque dicendi accidentia esse dicamus, quoniam modo accidentium ea intelligimus.* Nazian. orat. 35. quæ est 3. de Theol. circa medium dicit. *Vnam quoque Dei essentiam, & naturam, & appellationem esse. Tamen si per cognitiones quasdam distinctas, nomina quoque simul distinguantur.* Et orat. 36. quæ est 4. de Theol. propius ad medium, quam ad principium. *Cum natura, inquit, animo, & cognitione distinguantur: simul quoque nomina diuiduntur.* Damasc. lib. 1. fidei cap. 11. Loquens de essentia Dei ait. *Quod in ea dictum est, cognitione sola distinguitur.* Secundum locum ad probandam propositionem habent alia Patrum testimonia, quibus asseritur diuersam esse significationem nominum, quæ dicuntur de Deo, & quod vno nomine significatur, alio non significari, quod planè supponit distinctionem inter significata nominum. Ita apud præcitos DD. docent. Iustinus in expositione fidei de Trinitate non longè à principio. Basil. lib. 2. contra Eunom. pag. 2. Athanas. dial. 1. de S. Trinitate contra Anomeum col. 2. & lib. 1. dialog. de S. Trinit. contra Maced. initio. Nyssen. lib. de differentia essentia, & hypothases. Nazian. sapissimè orat. 13. 32. 35. 36. 44. & 45. Cyrill. Alex. dial. de Trinit. lib. 2. post medium. Damasc. lib. 1. fidei cap. 6. Ambrosius lib. de Incarnationis dominice mysterio cap. 9. Hilar. lib. 8. de Trinit. prope medium. August. lib. 7. de Trinit. cap. 1. 2. & 4. Ansel. lib. de Incarnatione Verbi cap. 3. & tit. de processione Spiritus sancti frequenter, & alij. Tertio loco sunt pro eadem propositione Patres, qui ad affirmandum, aut negandum aliquid de Deo, dictionibus reduplicatiuis vtuntur, quæ manifestè supponunt distinctionem formalitatum, seu rationem formalium per intellectum factam. Ita loquuntur Athan. dialogo. 1. citato de S. Trinit. contra Anomeum in medio, & orat. 4. contra Arrian. colum. 3. Basil. lib. 5. contra Eunom. sub initium. Chrylost. homil. 1. in Ioann. circa medium. Cyrill. Alex. dialogo de Trinit. lib. 1. post medium, & lib. 2. & 7. prope med. Damasc. lib. 1. fidei cap. 6. August. lib. 5. de Trinit. cap. 5. & in Psal. 68. colum. 3. & alij. Quartum locum habent Patres, qui supponentes in Deo esse plura, affirmant ea omnia esse vnum, quod aliter nequit intelligi nisi de pluralitate per rationem, & omnimodà vnitatem reali. Horum testimonia multa indicauimus supra q. 4. & 5. Quintum locum obtinent Patres, qui vniuersimodo docent nomina, quæ de Deo dicuntur, non Dei essentiam, sed quæ circa Essentiā sunt, in ipsaue inspicuntur, significare. Quorum multa etiam testimonia proferemus suo loco ubi de essentia & attributis Dei sermo sit. Postremo deniq; loco sunt, qui de diuinis attributis, seu perfectionibus in numero plurali loquuntur, quorū etiam aliqua testimonia in locis citatis reperies. Hi enim modi loquendi manifestè supponunt distinctionem rationis inter essentiam, & attributa ipsa. Nullatenus enim posse Patres quoad loquutiones istas intelligi de pluralitate aliquā, seu distinctione re ipsa conueniente attributis independenter à nostro modo concipiendi, satis superque in superioribus est demonstratum etiam, ex ipsis Patribus, tum contra alios, tum contra Scot.

216 Præterea probatur propositio primò ab experientia ipsa. Nemo enim est, qui non experiatur plures se conceptus, eosque diuersos formare de perfectionibus diuinis, quod ipsum est eas distinguere

per rationem. Confirmat id tam multiplex impositio nominum, quæ ad diuinas perfectiones significandas sunt imposita, nomina enim diuersa ad diuersos conceptus significandos solent communiter imponi. Perperamque, & prorsus tenerrè contra omnes Theologos, atque etiam contra Patres quipiam assereret omnia nomina, quæ de Deo dicuntur, esse synonyma eundem prorsus conceptum significantia. Secundò, quia sapissimè agimus de aliquo attributo, de aliquā perfectione Dei omnino immemores reliquarum: ergo hanc à reliquis manifestè tunc cognitione nostrā præcindimus, atque distinguimus. Tertio sapissimè vnum attributum alteri, aut vnam perfectionem alteri comparamus vt similem illi, vel dissimilem, vt æqualem illi, vel inæqualem, vt priorem illi, vel posteriorem. Palam est autem tales comparationes non posse fieri, nisi inter extrema, quæ concipiuntur distincta. Quartò attributa, siue perfectiones Dei apud nos diuersas subeunt definitiones, descriptiones, demonstrationes, & reduplicaciones. Quod licet argumento non sit eas distingui ex naturā rei, vt præcedunt Scotistæ, apertè tamen probat eas per rationem nostram distingui. Quintò: non adeo est euidens vnum attributum ab alio ex naturā rei non distingui, vt Scotistæ non opinentur oppositum: cum tamen euidentissimum sit idem attributum à seipso nullatenus posse distingui; tum facilis assentimur propositioni, in quā idem attributum dicitur de se ipso; quā propositioni, in quā vnum dicitur de alio: ergo concipimus ea inter se distincta. Patet consequentia: quia si non magis distinctam apprehenderemus sapientiam à iustitiā, quā sapientiam à sapientiā, æque euidens, & assensu facile esset sapientiam esse iustitiā, quā sapientiam esse sapientiam. Hæc satis modò. Nam, quæcumque producemus *quest. seq.* ad probandum intellectum nostrum præcindere ex parte obiecti vnam diuinam formalitatem ab aliā, apprimè propositionem, de quā nunc agimus, comprobabunt.

Propositio 2.

Distinctio essentia Dei, & attributorum tum 117 personalium, tum communium, de quā in *propositio* 1. rationis ratiocinata est, non verò solum rationis ratiocinantis.

Est certum primò, quia ita sentiunt omnes Theologi, & omnes Patres, commemorati, cum tribuant essentia Dei, & attributis tum personalibus, tum communibus distinctionem rationis, quæ verè talis sit, & eis conueniat ex modo ordinario, & communi, quem nos habemus ea concipiendi, & per nomina illis imposita significandi, qualis sola distinctio rationis ratiocinata est: nam distinctio rationis ratiocinantis, iuxta vulgarem eius notionem verè non est distinctio, sed summa identitas, & repetitio eiusdem conceptus, neque illa vnquam in mentem scholasticorum antiquiorum, nedum præcorum Patrum venit, vt dictum n. 205. Prout autem à nobis admittitur, cum prorsus sit arbitraria, & à nullo fundamento ex parte rerum se habente dependens, nec potest ordinaria aut communis in concipientibus diuina esse, nec possunt diuinorum diuersa nomina iuxta eam tam vniuersum consensum imposita fuisse, aut in dies ad illa significandi tam vniuersimodo usurpari.

Secundò, quia certum est etiam, & ipsa experientia manifestum eam conceptuum pluralitatem, quos formamus de Deo, iuxta dicta nuper, non ex me-

Disp. XIII. De ident. & dist. rer. Quæst. VIII. 345

to arbitratu nostro, sed ex modo connaturali, quem cognoscendi habemus, & rebusque ipsis suam trahere originem. Quod ipsum est distinctionem inter conceptus eos plures repertam rationis ratiocinata esse.

219 Tertiò, quia certum est pariter non posse nos pro hoc statu omnes diuinas perfectiones distinctè vno obtutu complecti, atque adeo coactos esse naturaliter ad Deum paulatim, & quasi per partes cognoscendum; quod est coactos esse ad distinguendum per rationem ipsas perfectiones diuinas, & consequenter huiusmodi distinctionem non esse in nobis prorsus spontaneam, sed aliunde, quam ab arbitrio nostro inductam, in quo consistit esse eam rationis ratiocinata.

220 Quarto denique, quia non minus est certum dari tam in Deo cognito, quam in rebus, ad quas comparatur fundamenta, quæ nos inducant ad prædictam distinctionem faciendam; iuxta dicta n. 208. Ergo omnino credendum est eam in talibus fundamentis fundari, atque adeo rationis ratiocinata esse.

221 Obiici tamen potest primò contra vtramque propositionem statutam. Omnis distinctio faciens aliud, & aliud, atque adeo faciens pluralitatem, aduersatur unitati, atque adeo simplicitati Dei. Sed talis est distinctio rationis ratiocinata. Ergo ea unitati Dei, simplicitatique aduersatur, & consequenter à Deo procul est releganda. Distinguo maiorem: omnis distinctio faciens aliud, & aliud à parte rei (præter personarum distinctionem) aduersatur unitati, atque adeo simplicitati Dei concedo: faciens aliud, & aliud dumtaxat per rationem; nego; & concessa minore, nego consequentiam. Quoniam ut perfectio diuina simplicitatis à nostrâ conceptione non pendet in suo esse realitè neque per nostram conceptionem potest aliquid illi detrahi, quacumque demum ratione Deum concipiamus, vel vno, & simplici conceptu, vel pluribus. Aliàs etiam spiritualitati Dei obesset, quod illum instar corporis conciperemus, vti reuerà concipimus pro hoc statu, quin possumus aliter, iuxta dicta disputat. 2. quæst. 3.

222 Secundo obiicitur. Perfectæ simplicitati omnis compositio aduersatur: sed si in diuinis admittatur distinctio rationis, compositio saltem rationis est admittenda: ergo si in diuinis admittatur distinctio rationis, aliquid est admittendum oppositum perfectæ Dei simplicitati. Respondeo pariter perfectæ simplicitati reali, qualis est diuina, nullatenus aduersari compositionem solius rationis. Quare lubens ego illam, & absque vilo prorsus inconueniente admitto in Deo cum Vasq. 1. p. disp. 2. c. 2. Soar. lib. 1. de essen. & attrib. cap. 4. n. 8. Gilli. lib. 2. tit. 4. c. 14. & tit. 6. Tann. disputat. 2. quæst. 2. dub. 3. num. 9. & aliis.

223 Tertiò obiicitur. Res omnino simplex, qualis est Deus non exigit representari, & cognosci tanquam multiplex sub conceptibus, seu formalitatibus diuersis, sed potius tanquam vna & indiuisa, sicuti est in se. Ergo si ut multiplex à nobis concipitur, absque fundamento ex parte ipsius rei se habente concipitur, & consequenter non distinctione rationis ratiocinata, sed ratiocinantis distinguitur. Admissio imprimis antecedente, nego consequentiam; quia ut sit ex parte rei cognoscendæ fundamentum distinctionis rationis, non opus est, quòd ipsa talem exigat distinctionem, sed sufficit, quòd ea sit talis, ut ab aliquo intellectu distinctè, quoad omnes suas veritates nequeat cognosci nisi

distinctione rationis interueniente. Deinde distinguo antecedens: res simplex non exigit cognosci ut multiplex absolute concedo; casu, quod ab intellectu nostro distinctè sit cognoscenda, nego. Et nego consequentiam.

Propositio 3.

Aliquæ perfectiones diuinæ absque respectu ad creaturas distinctas, ut ad extrinsecas, atque diuersas connotata distinctione rationis ratiocinata distinguuntur à nobis.

Ita Ruiz disp. 12. de Trinit. sect. 4. n. 2. & Tañer. supra dub. 4. cum S. Thom. Molin. Gillio, & aliis ab eo relatis. Constatque ex doctrinâ præmissâ supra num. 208. vbi ostendimus citra omnem connotatorum extrinsecorum distinctionem, sæpe ipsas veritates rei cognoscendæ præbere nobis fundamentum sufficiens ad efformandam distinctionem rationis (quæ eo ipso rationis ratiocinata erit) quatenus illas eo, quem habemus, modo imperfecto cognoscendi, absque huiusmodi distinctione non valeamus cognoscere. Sic personalitates diuinas ab essentia distinguimus; sic essentiam Dei metaphysicam ab eius passionibus: sic potentias, siue actus primos à secundis immanentibus, & alia huiusmodi.

Dixi absque respectu ad creaturas distinctas, ut ad extrinsecas, atque diuersas connotata, quia aliter, quam ut connotata, non possunt non distinctæ creaturæ, seu potius distincta phantasmata sensibilia interponi, quoties distinctos conceptus formamus de Deo, hoc ipso, quod eum per species alienas rerum sensibilibus cognoscimus, iuxta doctrinam à nobis supra statutam disp. 2. quæst. 3. tradendamque quæst. seq. Id enim fert secum modus connaturalis, quem habemus cognoscendi per species alienas. Neque aliud fortassis voluit Vasq. cum dixit absque habitudine ad res distinctas non posse nos in Deo distinguere per intellectum attributa, Idque ipsum videtur velle Tann. supra assert. 2. dicens cum aliis à se relatis, attributa diuina à nobis distinguere non posse sine respectu quasi virtuali, seu habituali ad creaturas distinctas.

Propositio 4.

Relationes, seu personalitates diuinæ ab essentia, tanquam modi à re distinguuntur per nostram rationem.

Ita Ruiz disputat. 12. de Trinit. sect. 5. cum Henr. Alex. Albert. Ricard. Bonauent. & aliis. Estque constantissima Patrum sententia sæpe appellantium modos essentiae, siue substantiae Dei personalitates diuinas, seu relationes, ut videre est in Iustini. in expositione fidei de Trinit. sub initium, & q. 129. ad Orthodoxos. Basil. lib. 4. contra Eunom. sect. 2. & lib. 5. paulo post medium. Nyssen. libr. Quod non tres dij ad Ablaium prope finem. Nazian. orat. 29. inter medium & finem. Cyrill. Alex. lib. 11. Thesaur. cap. 1. circa finem, & in Dialogo de Trinit. lib. 1. inter medium & finem, & lib. 2. frequenter. Theodoret. in epitome diuin. decret. lib. 5. cap. 3. Anastasio Synaita de recta fidei dogmatibus libr. 1. prope medium. Damasc. lib. 1. fidei cap. 9. 11. & 13. Alexand. Alexandri. in epistola ad Alexand. Constantinopol. col. 3. lib. 1. Actorum ante Concilium Nicanum. Richard. Victorin. libr. 4. de Trinitat. capite 19. & 24. lib. 5. cap. 5. & 6. Quorum verba recitat Ruiz loco citato.

Impulsi

227 Impulsi sunt autem Patres, teste Ruiz, ad asserendum personalitates diuinas esse modos essentiae, vt defenderent contra haereticos, ac potissimum contra Arianos totam substantiam, & essentiam Patris, & totum quod quid est Patris, conuenire Filio, licet illi non conueniat Paternitas, quia haec non est substantia, & essentia, sed modus substantiae, & essentiae. Verum ad hoc non satis esset quod personalitates diuinae essent modi essentiae per rationem nostram duntaxat, nisi etiam a parte rei virtualiter essent tales, iuxta doctrinam a nobis traditam *quest. 6.* Inde tamen probatur debere nos etiam illas vt modos essentiae concipere, vt hoc mysterium intelligere, atque defendere valeamus ad mentem Patrum.

228 Absolutè autem inde constat, concipere nos vt modos essentiae personalitates diuinas; quia illas concipimus vt relationes, siue ut subsistentias per se ipsas necessariò affixas essentiae ipsi, quod est esse eas ex suo conceptu ipsius essentiae modos.

Propositio 5.

229 Reliqua etiam attributa communia tanquam modi quidam a re distinguuntur ab essentia Dei metaphysicè per nostram rationem ex suo primario conceptu.

Quoniam vt ex doctrinà generali traditā *disp. 2. q. 4. & disput. 8. q. 1. & 2.* colligitur omnia praedicata diuina, qualia sunt attributa, ex suo primario conceptu actus quidam sunt siue primi, siue secundi, & consequenter modi quidam vnius subiecti radicalis, de quo praedicantur, & in quo essentia Dei metaphysicè posita est, vt suo loco ostendemus. Tamen si, quae transcenduntia sunt, aliorum insuper subiectorum, praeterquam dictae essentiae, sunt actus, atq; adeo modi iuxta ibi dicenda. Dico autem ex suo primario conceptu, quia ex secundariis aliter quam vt modi essentiae, saepe concipi solent, iuxta doctrinam etiam vniuersalem traditam *disputat. 2. quest. 3.*

230 Ex quibus facile erit cuique colligere, quo pacto attributa communia Dei inter se se per rationem distincta sint. Quomodo autem modo distinctione adequatā, modo verò inadequatā, siue includentis ab incluso valeant, & soleant distingui aut ab essentia, aut inter se, ex dictis de differentiā conceptuum abstractorum, & concretorum *disput. 2. q. 4.* citatā compertum est; & ex dicendis in sequentibus magis conspiciuum fiet.

Propositio 6.

231 Formalitates itidem cuiuslibet entis creati, quae cum sint identificate realiter, diuersos conceptus sibi vendicant oriundos ab intellectu nostro, diuersisque a nobis vocabulis non synonymis nuncupantur, distinctione rationis ratiocinatā oriunda etiam a nostro intellectu sunt distinctae inter se.

Huiusmodi sunt in homine formalitates substantiae, viuentis, sensibilis, rationalis, admiratiui, risibilis, & ceterae huiusmodi; & in quouis aliorum entium formalitates, ex quibus, illud per intellectum nostrum coalescit. In hanc propositionem omnes conueniunt: ex dictisque circa praecedentes satis conspicua est, quia, vt nos Deum intellectu nostro in multas formalitates partimur, ita quoque partimur quodlibet aliud ens, cum cuncta a nobis pro statu praesente eodem modo, quod ad rem atti-

net, cognoscantur, vt experientia constat. Quare hic amplius non est morandum.

Solum aduerto idem etiam esse dicendum de formalitatibus chymerarum impossibilem, quae suapte essentia, & quiditate re ipsa sunt identificate, & tamen a nobis, sicut & aliae entium possibilem distinctae concipiuntur, distinctionemque proinde rationis, perinde ac illae, sortiuntur ab intellectu nostro.

QVÆSTIO IX.

Vtrum formalitates tum diuinae, tum creatae identificate realiter ita per rationem nostram distinguantur, vt aliae ab aliis ex parte obiecti, siue obiectiue praescindantur?

QVæstio hæc celebris facta est hac ætate, postquam noster Petr. Hurtad. in sua Philosophiæ sententiam in hac re Nominalium penè sepulchram, atque obliuioni traditam fuit, & illustrauit. Totā autem difficultas quæstionis in eo stat, an intellectus noster ita obiectum aliis re ipsa infectile valeat sua cognitione diuidere, siue praescindere, vt aliquid eius cognoscat, & aliquid non cognoscat. e. g. an per eandem cognitionem, quā attingit in Deo omnipotentiam, possit sapientiam non attingere; & per quam attingit essentiam, personas, aut personalitates possit non attingere, vel vice versā? An possit in entitate hominis cognoscere animal, ignoto omnino rationali, cum tamen sapientia, & omnipotentia, essentia, & personalitates realiter sint idem in Deo, pariterque animal, & rationale sint idem in homine. Si enim id possibile est, fiet utique, vt dum omnipotentiam Dei, & sapientiam, siue animal, & rationale hominis diuisum per duas cognitiones concipimus, perinde nobis illi duo conceptus ex parte obiecti appareant duo, atque inter se distincti, ac si re verā tales essent, quod est vnum conceptum obiectiuium, siue vnam formalitatem ab aliā identificate cum illā per rationem nostram distingui, siue praescindi ex parte obiecti.

Quamquam autem hæc controuersia apud Scoti-
stas locum non habeat, quatenus ipsi non modo per intellectum, sed ex naturā rei censent formalitates obiectiuas realiter identificate distinguui tam in diuinis, quam in creatis. Ab eius tamen difficultate non omnimodè exempti sunt, quatenus distinctio solum formalis, suppositā reali formalitatum identitate, non videtur sufficere ad hoc vt vna formalitas cognoscatur, altera cum eā identificate ignota realiter, iuxta argumentum a nobis factum contra ipsos *q. 5. num. 102. & seqq.* Igitur prædictas obiectiuas formalitatum præcisiones ab humano intellectu oriundas omnino impossibiles esse tam in diuinis, quam in creatis sententia Nominalium fuit. Ochami in *1. disp. 2. q. 2.* Gabr. *quest. 1. art. 2.* Greg. *distinct. 8. q. 2.* Maior. *disp. 8. q. 1.* Allac. *quest. 6. art. 2.* Aureol. *disp. 8. q. 3.* Mayron. *quest. 4.* & aliorum. Quam iam exoletam, vt dicebam, Petr. Hurtad. renouauit, acriterque defendit in *Metaph. sparium* quidem & obiter per totam *disp. 5.* ex professo autem *disp. 6. sect. 4.* Quem postea sequuti sunt Arriag. *disput. 5. Logica sect. 2.* & *rom. 1. in 1. p. disp. 9. sect. 1.* & *seqq.* Ouied. *contr. 4. Metaph. punct. 8.* & alij Recentiores. Excipit tamen Arriaga mysterium Trinitatis,